Stoelendans

Paris-stoel

Wie kent niet Charles en Ray Eames? Het echtpaar dat onder meer zoveel bijzondere stoelen heeft ontworpen waar mensen wereldwijd al decennia lang van genieten. Eames-stoelen zijn onverminderd populair. Ongetwijfeld omdat de ontwerpen destijds zo origineel waren en nog altijd zo krachtig zijn.

Marcoline van der Dussen

De rechten op een deel van de ontwerpen zijn overgedragen aan het Zwitserse familiebedrijf Vitra. Dit bedrijf produceert verschillende Eames-stoelen. Vitra houdt de markt goed in de gaten en treedt op tegen navolgers. Die zijn er in groten getale.

Twee stoelen

Eén van de door Vitra geproduceerde Eames-stoelen is de DSW-stoel, ontworpen in het kader van een meubelontwerpcompetitie die het Museum of Modern Arts te New York in 1948 uitschreef. De stoel is vanaf 1950 tentoongesteld in het museum. Recentelijk zag Vitra dat het bedrijf Kwantum in Nederland en België een stoel verkoopt (de Paris-stoel) die behoorlijk lijkt op de DSW-stoel. Vitra heeft Kwantum hierop aangesproken. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een procedure, waarin vooral de vraag centraal stond of Vitra in Nederland en België wel auteursrechten kan doen gelden ten aanzien van de DSW-stoel. Tussen partijen stond vast dat het om een Amerikaans ontwerp gaat. Partijen waren het er óók over eens dat de DSW-stoel niet auteursrechtelijk beschermd is in de Verenigde Staten (VS).

Oordeel rechter

De rechter overweegt dat op grond van de Berner Conventie ((BC) waarbij o.a. Nederland, België en de VS partij zijn) het Nederlandse en Belgische auteursrecht van toepassing is. Uitgangspunt van de BC is dat auteurs (in casu ontwerpers) in landen die niet het 'land van oorsprong' zijn de rechten genieten die de wetten aan eigen onderdanen verlenen. Dat wil zeggen dat een Amerikaanse ontwerper in Nederland in beginsel dezelfde rechten heeft die Nederlandse ontwerpers in Nederland op basis van de Nederlandse wetgeving hebben. Als echter in het land van oorsprong (in dit geval de VS) een ontwerp alléén als (tekening of) model is beschermd (en dus niet auteursrechtelijk) kan in een ander BC-land in beginsel ook slechts het modellenrecht worden ingeroepen tenzij in dat andere land geen bijzondere modelrechtelijke bescherming bestaat. In dat geval kan voor een ontwerp wél auteursrechtelijke bescherming worden ingeroepen.

Uitzondering

Nederland en België kennen modellenrecht, maar dat biedt géén bescherming aan (tekeningen en) modellen die vóór 1975 in de Benelux op de markt zijn gebracht. Nu voldoende aannemelijk werd geacht dat de DSW-stoel vóór 1975 in de Benelux op de markt is gebracht is het voor de DSW-stoel op geen enkel moment mogelijk (geweest) bijzondere modelrechtelijke bescherming te claimen. De uitzondering doet zich dus voor. Dat betekent dat in Nederland en België ten aanzien van de DSW-stoel auteursrechtelijke bescherming kan worden ingeroepen. De auteursrechthebbende is in dit geval Vitra omdat de rechten op de DSW-stoel aan haar zijn overgedragen.

Vormgeverserfgoed

De discussie tussen partijen spitste zich in deze zaak vooral toe op de beschermingsvraag. Toen eenmaal vastgesteld was dat auteursrechtelijke bescherming kan worden ingeroepen én de DSW-stoel voldoet aan de vereisten voor bescherming (de DSW-stoel is een eigen intellectuele schepping van de ontwerper) was de inbreukvraag snel beantwoord. De verschillen tussen de stoelen vond de rechter onbeduidend in het licht van de vele wel overgenomen trekken waarmee de DSW zich (onbetwist) onderscheidt van het relevante vormgevingserfgoed. Dat vormgevingserfgoed bestaat uit de vóór 1950 gepubliceerde werken.

De Eames-stoelen zullen nog een tijd lang exclusief blijven. De auteursrechten vervallen namelijk pas 70 jaar na de 1e januari volgend op het jaar waarin de langstlevende ontwerper is overleden (1988).

Deze zaak laat goed zien wat met bijzondere en krachtige ontwerpen kan worden bereikt. Niet alleen in het land van ontwerp, maar wereldwijd.

Mr. Marcoline van der Dussen is advocaat bij CMS te Utrecht, sectie Intellectuele Eigendom, Technologie, Media & Telecommunicatie. E-mail: marcoline.vanderdussen@cms-dsb.com

DSW-stoel